

ERC, Els Comuns i el nou mapa de les esquerres

Lluís Pérez Lozano / @perezlozano

El proper 26 de juny es repetiran eleccions generals a l'Estat espanyol i, pel que fa a Catalunya, tot apunta a que el primer lloc se'l disputaran **dues forces d'esquerres: En Comú Podem i Esquerra Republicana de Catalunya**. Bones notícies, doncs, pel gruix de la societat catalana, que es declara de centre-esquerra i sobiranista: les dues primeres forces del 26J, a Catalunya, seran forces d'esquerres i partidàries del dret a decidir. Una d'elles, a més, independentista; l'única força independentista, d'altra banda, capaç de guanyar a Catalunya el 26J, cosa que ja dona pistes sobre fins quin punt l'independentisme ha virat a l'esquerra, per molt que CDC s'hagi esforçat per tapar-ho via llista única.

Però si el 26J és cosa de dos, **la lluita per l'hegemonia política a Catalunya és, a dia d'avui, cosa de tres**. D'una banda, Podemos i els seus cercles concèntrics articulats en aquell espai que es ve anomenant, per influència d'Ada Colau, com "Els Comuns". D'altra banda, el vell partit hegemònic que es resisteix a deixar-ho de ser: el centre-dreta sobiranista i ni-independentista-ni-no-ni-sí de CDC. I entre tots dos, ERC i el seu entorn social i electoral. Dos espais que es refunden (l'antic conglomerat PSC - PSUC i la ex-CiU) i un que emergeix i es reforça (l'esquerra nacional).

Molt probablement, el gat a l'aigua se l'endurà qui sigui més hàbil forjant aliances amb els altres actors en pugna per tal d'anar-los arrossegant al seu camp de joc. Un ball perillós i inevitable. Sobre **les aliances entre ERC i CDC** seria sobrer parlar: des de 2012, ERC ha vingut mantenint una incòmoda relació amb el partit fundat per Jordi Pujol, a canvi d'uns objectius nacionals que CDC, fidel a l'esperit del fundador, sempre sembla disposada a matisar, reformular a última hora i en darrera instància ajornar sine die. I parlar d'aliances entre els Comuns i CDC sona a ciència ficció a dia d'avui ([tot i que torres més altes han caigut](#)).

I pel que fa a **ERC i els Comuns**? Quin marge hi ha per a que els dos rostres hegemònics dins l'esquerra catalana arribin a acords mentre miren mútuament d'arrossegat l'altre cap el seu camp de joc? En aquest article, miraré d'explorar aquesta possibilitat, passant revista a: (1) avantatges i desavantatges d'una política d'aliances entre republicans i comuns; (2) els principals obstacles existents de cara a l'establiment d'aquestes aliances; i (3) quines crec que són les perspectives de futur immediates al respecte.

Avantatges i desavantatges

Republicans i Comuns tenen motius similars per voler i per no voler cercar aliances mútues. Entre els **avantatges mutus més importants**, podríem citar els següents: (1) ambdós poden resultar socis menys incòmodes que CDC i el PSC, respectivament, atesa la voluntat tant d'ERC com d'Els Comuns de distanciar-se del règim del 78; (2) una major força conjunta per tirar endavant objectius compartits en matèries socials i de regeneració política, sense les hipoteques que suposen en aquests aspectes, de nou, CDC i el PSC; (3) homologació mútua de cada força en l'espai de l'altra, cosa que pot resultar d'utilitat de cara a pescar-hi vots (una mena de "tractat de lliure comerç" al mercat electoral progressista, per dir-ho així).

Entre els desavantatges trobaríem el que, en realitat, és el revers de cadascun dels avantatges esmentats: (1) exposició de flancs d'ambdues forces als atacs de CDC i el PSC, uns per haver pactat amb "l'espanyolisme" i uns altres per haver-ho fet amb "el separatisme"; (2) divergències quant a

model econòmic (al·lèrgia instintiva dels Comuns a grans inversions privades o público-privades com el Mobile World Congress vs. enfocament “cas per cas” d’ERC) i, sobretot, a l’eix independentista (indefinició dels Comuns vs. independentisme d’ERC); (3) el risc de ser engolit per l’altre a base d’obrir-li la porta a noves bosses electorals fins ara “exclusives” de cadascun dels dos espais.

Aquesta relació tan equilibrada d’avantatges i desavantatges fa difícil plantejar amb realisme res remotament semblant a la política d’aliances de PSC, ERC i ICV de la dècada passada, que va néixer als municipis i va arribar gradualment a la Generalitat, les diputacions i, durant un temps, fins i tot al Congrés espanyol. Aquella preferència gairebé sistemàtica per les aliances entre les esquerres tenia sentit en un context autonomista i d’estabilitat relativa del sistema de partits, amb una CiU tan poc independentista com el PSC i ICV. Avui dia, la volatilitat electoral, la crisi del règim del 78 i el procés independentista fan impensable la repetició d’aquella experiència, per molt que Mas insisteixi a agitar el fantasma del tripartit per espantar tietes convergents de cara al 26J.

Avui la volatilitat electoral, la crisi del règim del 78 i el procés independentista fan impensable la repetició del tripartit

Tanmateix, el mateix equilibri d’avantatges i desavantatges fa que no sigui en absolut impensable que **ERC i els Comuns puguin plantejar aliances concretes per projectes concrets**. Ambdós hi tenen a guanyar amb aquesta estratègia “mixta”: una ERC amb aliances amb CDC a alguns llocs i amb els Comuns a altres podria reforçar el seu perfil de partit central i a punt d’esdevenir hegemònic, mentre que els Comuns, combinant aliances puntuals amb ERC amb la participació al projecte estatal de Podemos podria repartir joc entre els sectors independentistes i unionistes del seu espai. En certa manera, estem observant alguns brots d’aquesta estratègia: l’oposició entre Junts pel Sí i Catalunya Sí Que es Pot no impedeix els acords municipals entre ERC, els Comuns i la CUP a llocs de la importància de **Sabadell o Badalona**.

I, tanmateix, sembla més difícil pensar en aliances de més llarg abast (per exemple, pel que fa al procés constituent), o en pactes a llocs del pes polític i simbòlic de **Barcelona**. Sembla com si ERC i els Comuns tinguessin dificultats per bastir ponts precisament allà on els rius són més cabalosos i les terres més fèrtils. A què es deu? Al meu parer, hi ha dos obstacles principals: l’acomplexament d’ERC i la indefinició dels Comuns.

Obstacles

Hi ha un primer obstacle de cara a forjar aquesta mena d’aliances entre ambdós espais polítics: **l’acomplexament crònic d’ERC enfront de CDC**. No es tracta d’un defecte particular d’aquesta o altra època o direcció de la història recent del partit, sinó un mal que (de forma més o menys pronunciada, i més o menys confessada) recorre tota l’organització des que, a començaments dels 90, va virar cap a l’independentisme i va començar a representar una amenaça per a l’hegemonia de Convergència dins el catalanisme. La tàctica de CDC per aturar fugues de vot cap a ERC gairebé sempre ha estat la mateixa: identificar CDC amb el país i, per extensió, identificar la desobediència d’ERC com una deslleialtat cap el país.

ERC té motius per guardar-se dels efectes d’aquesta tàctica: qualsevol estudi de transvasaments de vots confirma, una vegada i una altra, que la frontera principal del partit es troba amb CDC. Probablement, en aquell espai que s’autoconsidera de centre-esquerra però al que el factor nacional pesa suficientment com per a no voler votar cap força amb lligams a nivell estatal... ni a cap força que tingui intenció de bastir-hi aliances de forma estable. En aquesta frontera, plena de gent dubtant entre el vot a CDC o el vot a ERC, la tranquil·litat d’esperit prové de la certesa que ambdues

forces, en definitiva, col·laboraran. Algú ho anomenava “el dret a no decidir”.

Quan **CDC aconsegueix vendre el relat de que la col·laboració no arriba per culpa d'ERC** comencen els problemes. Com a mostra: des de la signatura del Pacte de la Llibertat i fins el 9N, ERC va entomar des de pressupostos amb retallades fins a reticències de Convergència a depurar responsabilitats per casos de corrupció... i, tot i així, va disparar-se fins als 40 diputats a les enquestes. Passat el 9N, el **#pressingERC** per la llista única es va traduir en un cert desgast d'ERC a les enquestes... i en un creixement de la CUP, aleshores molt ben tractada per la premsa propera a CDC (qui ho diria a dia d'avui, oi?). No es tracta, doncs, d'un problema de covardia, sinó de la mostra d'un mal endèmic del sobiranisme que es pot rastrejar, també, a una bona part de la societat civil: una por reverencial a que CDC trenqui la baralla. I aquesta por és la que plana dins el sobiranisme d'esquerres (més enllà, fins i tot, d'ERC) quan es planteja la qüestió de les relacions amb l'espai dels Comuns.

Un segon obstacle, però, prové de la banda contrària: **la resistència acarnissada de l'espai dels Comuns a definir-se en l'eix independentista**. Es tracta d'un tema directament correlacionat amb l'anterior: fa 10 anys, quan el PSC i CiU observaven la mateixa indefinició en aquesta qüestió, per ERC era justificable triar el PSC com a soci preferent, en particular en els moments en que l'encapçalaven personalitats amb voluntat i credibilitat per apujar el llistó de l'autogovern (com ara en Pasqual Maragall). Un cop CDC, de forma més o menys oportunista i més o menys mandrosa, ha decidit fer el pas cap el camp independentista, ERC no pot apropar-se massa a l'esquerra “indefinida” sense regalar l'hegemonia de la nova majoria independentista a CDC.

Algú pensarà que aquesta descripció que acabo de fer és injusta, i que l'obstacle no és concretament la indefinició dels Comuns en l'eix independentista, sinó en general la divergència entre els Comuns i ERC en aquest aspecte. Que el problema és simètric vaja. Jo, en canvi, penso que una cosa és tenir una opinió divergent d'una altra, i una altra cosa és no tenir opinió. ERC va posar proa cap a la independència als anys 90 i ha aguantat aquesta bandera durant una llarguíssima solitud parlamentària. En un moment com l'actual, és raonable demanar que tots els actors es posicionin; no sembla tan raonable demanar-li al partit independentista per excel·lència que, precisament ara, aparqui la reivindicació independentista. En especial, quan es tracta d'un partit d'esquerres com ERC, atès que la conseqüència directa serà, com he dit, regalar l'hegemonia de l'independentisme a CDC, precisament ara.

Ho sé, ho sé: el referèndum. **“ERC i els Comuns poden ser aliats en la defensa del referèndum”**, podria pensar algú.

El problema és que, pels Comuns, “el referèndum” és “el referèndum pactat amb Madrid”

El problema és que, pels Comuns, “el referèndum” és “el referèndum pactat amb Madrid”. I aquesta possibilitat, que l'any 2012 valia la pena explorar, avui està ja més que exhaurida. [18 vegades exhaurida](#), concretament. Fins i tot [si oblidem les ambigüitats de Podemos](#) en els mesos en que les enquestes els feien guanyadors, seguim tenint una negativa granítica de PP, PSOE, C's... i del Tribunal Constitucional. I això no ho canvia ni una impossible victòria de Podemos per majoria absoluta, ni una improbable victòria per majoria simple, ni molt menys un probable Podemos a l'oposició.

Senzillament, ens trobem davant una paret; concretament, una paret mestra de les estructures de l'Estat espanyol. Si un dia el Tribunal Constitucional (i, per extensió, PP, PSOE i C's) diu el mateix

que En Comú Podem sobre el referèndum, aquest obstacle a la col·laboració entre ERC i els Comuns desapareix. Però crec que és comprensible que ERC, i l'esquerra independentista en general, siguin molt més que escèptics al respecte d'aquesta possibilitat.

Perspectives de futur

Al meu parer, la situació d'ambdós obstacles no és simètrica. La [Fundació Josep Irla](#), vinculada a ERC i que tinc l'honor de codirigir, ha celebrat recentment unes [jornades de diàleg](#) amb la **Fundació L'Alternativa, vinculada a EUiA**, que han estat un èxit tant d'assistència com de contingut. Fa menys d'un mes [Alfred Bosch proposava a Ada Colau](#) una oferta seriosa de govern que, certament, molts desitjàvem ja feia temps. I les experiències de Sabadell o Badalona són igualment allà. Lentament, ERC sembla anar guanyant pols pel que fa a tenir una política d'aliances autònoma, allunyada de les obsessions i la histèria permanent del [Camamilla Party](#). Aquesta obertura, però, no sempre és corresposta des de l'espai dels Comuns. Davant l'oferta de Bosch, Ada Colau ha preferit la seguretat del pacte amb un partit de règim i destruït per la corrupció com és el PSC, abans del previsible compromís amb el procés constituent català que comportaria, implícitament o explícita, un pacte amb ERC.

Els ponts que, tímidament, mira de bastir ERC, semblen topar-se amb un mur aixecat sobre la indefinició pel que fa a la sobirania de Catalunya. Tot plegat té un punt d'inquietant: un espai com el dels Comuns, nascut amb la idea d'impulsar un procés constituent a Catalunya, no pot dur a terme aquest objectiu si no és, o bé amb una aliança amb dos terços de les Corts Espanyoles, o bé apostant per la independència en aliança amb ERC i la resta de l'esquerra independentista. Com més temps dediquin a perseguir la primera i impossible via, més es desgastarà la segona. I més a prop estarem del pitjor dels resultats: una Catalunya neo-autonòmica hegemnitzada per una CDC refundada amb vernís sobiranista, vivint de prometre l'Estat propi per l'any 2060.

Lluís Pérez Lozano és professor i investigador en Teoria Política a la UPF. Director acadèmic de la Fundació Josep Irla